

به مناسبت سال جهانی علوم پایه

خدیجه ندایی اصل*

چکیده: علوم پایه مولفه ضروری توسعه پایدار است.

سند توسعه پایدار، یک برنامه بلندپروازانه است که کشورهای عضو سازمان ملل متحد برای تضمین توسعه متوازن، پایدار و فراگیر سیاره زمین با آن موافقت کرده‌اند.

علوم پایه سهمی مهم در اجرای این برنامه دارد و ابزار ضروری برای رویارویی با چالش‌های حیاتی مانند دسترسی جهانی به غذا، انرژی و خدمات بهداشتی فراهم می‌کند. علوم پایه ما را قادر می‌سازند تا تأثیر حدود ۸ میلیارد نفر انسان روی کره زمین را درک کنیم و برای محدود کردن و حتی گاهی اوقات کاهش ناخواسته این تأثیر اقدام کنیم: تخریب لایه اوزون، تغییرات آب و هوایی، کاهش منابع طبیعی، انقراض گونه‌های زنده.

کاربردهای فناوری به راحتی قابل تشخیص هستند؛ اما نقش و اهمیت علوم پایه، که مبتنی بر کنجکاوی بشر است، به خوبی درک نمی‌شود. این در حالی است که این علوم اساس پیشرفت‌های فناورانه بزرگی هستند که باعث نوآوری و اختراعات می‌شوند و همچنین برای آموزش متخصصان آینده و گسترش توانایی‌های افراد مؤثر در سرنوشت همه ما، ضروری هستند. یونسکو به خوبی از این موضوع آگاه است. توصیه این نهاد درباره علم و پژوهشگران علمی، که در سال ۲۰۱۷ بازبینی شد، اهمیت گردهم‌آوردن سیاستمداران، دانشمندان، سازمان‌های بین‌المللی، کارآفرینان و هر فرد خیرخواه مرتبط با این موضوع را یادآوری می‌کند.

سال جهانی علوم پایه برای توسعه پایدار، که در سال ۲۰۲۲ برگزار می‌شود، بر پیوند بین علوم پایه و اهداف توسعه پایدار تمرکز دارد. این فرصتی بی‌نظیر برای متقاعد کردن همه ذینفعان است که از طریق فهم اساس و بنای طبیعت، اقدامات مؤثرتری برای کسب منافع عمومی بیشتر می‌توان انجام داد.

در بالا بخشی از سخنان میشل اسپرو^۱ درباره سال جهانی علوم پایه و انگیزه و دلایل نام‌گذاری این سال را نقل کرده‌ایم

[۱].

سال جهانی برای چه چیزی؟

سندی که در سال ۲۰۱۵ توسط مجمع عمومی سازمان ملل به تصویب رسید، چشم‌اندازی یکپارچه برای توسعه پایدار همه جوامع انسانی است. این سند، هفده دستور کار برای رسیدن به توسعه پایدار^۲ را بیان کرده است که همگان باید به‌طور جمعی برای رسیدن به آن‌ها تلاش کنند. برای رسیدن به هریک از اهداف عنوان‌شده در برنامه توسعه پایدار به علم و فناوری نیاز است.

^۱Michel Spiro

^۲Sustainable Development Goals (SDGs)

این سند به شناسایی روش‌هایی برای استفاده مناسب از دانش و انتقال فناوری کمک می‌کند. کشورهایی که با این سند موافقت کرده‌اند، این موضوع را پذیرفته‌اند، زیرا در این سند به ایجاد سازوکاری جهانی برای تسهیل دسترسی به فناوری و استفاده از آن^۱ متعهد گشته‌اند و این کار را با راه‌اندازی کامل بانک فناوری اجرایی کرده‌اند؛ برگزاری مجمع سالانه علم، فناوری و نوآوری برای اهداف توسعه پایدار از جمله اقدامات مربوط به این بند است.

علوم پایه ابزارهای لازم برای گفتگوی چندفرهنگی، ثبات سیاسی و صلح را، که برای رسیدن به اهداف توسعه پایدار ضروری است، نیز در اختیار ما می‌گذارد. این علوم مهارت‌های آموزشی و دانش لازم برای به‌کارگیری نوآوری‌هایی را که کشورها برای حرکت از اهداف کلی به اقدامات مؤثر نیاز دارند فراهم می‌کنند. نمونه‌های موجود و روش‌های عملی تشکیل شبکه و جامعه‌های علمی، که در جامعه علوم پایه رواج دارد، رسیدن به اهداف برنامه توسعه پایدار را تضمین خواهد کرد.

موضوع این سال

سال جهانی علوم پایه برای توسعه پایدار براساس موضوع‌هایی که یونسکو و سازمان ملل متحد به‌عنوان اولویت‌های خود بیان کرده‌اند برگزار خواهد شد. این امر باعث تشویق مبادلات و گفتگوها بین دانشمندان و همه گروه‌های ذینفع، اعم از تصمیم‌سازان سیاسی و رهبران بین‌المللی، و همچنین انجمن‌ها، دانشجویان و مقامات محلی خواهد شد. موضوع‌های مورد توجه در سال جهانی علوم پایه را می‌توان به‌صورت زیر دسته‌بندی کرد:

- ✓ تقویت حضور زنان در عرصه علم،
- ✓ نقش علوم پایه در گفتگو و صلح بین‌المللی،
- ✓ علم همچون کالای جهانی،
- ✓ نقش علم در نوآوری و توسعه اقتصادی،
- ✓ نقش علم در آموزش و پرورش و رشد انسانی،
- ✓ نقش علم در رویارویی با چالش‌های جهانی.

مرجع

[1] <https://www.iybssd2022.org/en/about-us/>.

* دانشگاه تحصیلات تکمیلی علوم پایه زنجان

^۱Technology Facilitation Mechanism